

PROF. DR. CUMHUR FERMAN HOCA'MIZIN ANISINA

Prof. Dr. Toker DERELİ*

Profesör Cumhuri Ferman Hocamızı İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde göreve başladığı 1974 yılında tanıdım. Daha önceleri Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki başarılı öğretim üyeliği ve dekanlık dönemlerine ilişkin olarak ismini ve ününü kuşkusuz işitmiş, örneğin Boğaziçi Üniversitesi'nde çalıştığım yıllarda eski asistanı Prof. Dr. Nuri Uman'dan onun hakkında birçok şey dinlemiştim. Cumhuri Ferman Hocaya yakınlığım İktisat Fakültesi'nde İşletme Bölümünün başkanlığını üstlendiği 1974-1983 döneminde olduğu kadar İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptığı 1983-1993 arası yıllarda da artarak devam etti. Cumhuri Hoca 1985-1993 yılları arasında üç dönem İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin dekanlığını yaptı. Ayrıca benim İ.Ü. İktisat Fakültesi'nden 2003 yılında emekli olmamdan sonra da, kısmen kader ve tesadüf eseri olarak, ama daha çok onun girişimi ve daveti sonucu, kendisinin o dönemde mütevelli heyeti başkanı olduğu Işık Üniversitesi'nde Cumhuri Ferman Hoca ile bir süre daha aynı çatı altında çalışmak olanağına kavuştum. Bunun gibi, İstanbul Üniversitesi'ndeki görev yıllarımda bir bölümünde Rektör'üm olan Sayın Prof. Dr. Bülent Berkarda ile Işık Üniversitesi'nde de bir süre beraber olmak bana mutluluk vermiştir.

Cumhuri Ferman işletme ve muhasebe alanlarında değerli bir bilim adamı olmasının yanısıra, etkin ve ilkeli bir yöneticiydi. Mezunu olduğu Ankara Üniversitesi SBF'de dekanlık, 1965-1969 yılları arasında ise üç dönem Ankara Üniversitesi Rektörü olarak görev yapmıştı. Cumhuri Hoca önce Fakülte'mizde, sonra da İ.Ü. SBF'de, işletme bölümlerinin yapılanmasında ve bugünkü başarılı durumlarına gelmesinde etkili roller

* Işık Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi.

üstlenmiştir. Eleman almada seçici davranır, asistanların iyi yetişmelerine özen gösterirdi. Bugünkü öğretim kadroları, Hülya Talu, Macide Şoğur, Ahmet Kızıl, Esin Ergin, Bülent Pamukçu, Dursun ve Şebnem Arıkboğa gibi isimler onun işletme dalında yetişmelerine katkıda bulunduğu değerli bilim insanlarıdır. Kendisi yöneticiliğini yaptığı bölümlerde sağlam bir çalışma disiplininin oluşması kadar bölüm çalışanları arasında işbirliğine dayalı iyi ilişkiler kurulmasına da özen gösterirdi; bundan ötürü yanında çalışan öğretim elemanlarının da ona karşı hiç eksilmeyen bir sevgisi olmuştur.

Cumhur Ferman Hoca ile İstanbul ve Işık Üniversitelerindeki dostluğumuza ve işbirliğimize karşın, kendisine ilişkin en güçlü anılarım Bursa'da Uludağ Üniversitesi'nin kuruluş ve gelişme dönemine rastlar. Bilindiği gibi, Bursa Üniversitesi önce İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak 1970'te faaliyete başlayan Bursa Tıp Fakültesi ile 1974'te Bursa'da kurulan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin birleşmesi sonucu, yasal olarak 1975'te oluşturulmuş, daha sonra Uludağ Üniversitesi'ne dönüşmüştür. Bursa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin Hürriyet Mahallesindeki barakalarda öğretime başladığı olaylı ve sancılı yıllarda Profesör Cumhuriyet Fakülte'mizin o zamanki diğer hocaları ve idarecileriyle birlikte öğretim kadrosunun oluşturulmasında, asistanlık sınavlarında ve eleman alımında çok önemli katkılarda bulunmuştur. Cumhuriyet Hoca'nın görev yaptığı diğer yüksek öğretim kurumlarında olduğu gibi Uludağ Üniversitesi'nde yetişmelerine katkı yaptığı birçok öğretim üyesi işletme alanında ülkemizin seçkin akademisyenleri arasına girmişlerdir. Şimdilerde ülkemizin başarılı üniversiteleri arasında önemli bir yer işgal eden Uludağ Üniversitesi'nin kendi öğretim kadrosu yetişene kadar İktisat Fakülte'mizin, Cumhuriyet Hoca başta olmak üzere birçok öğretim üyesi, örneğin Orhan Tuna, Ali Özgüven, Nusret Ekin, Metin Kutal, Erdoğan Alkin, Esat Çam ve isimlerini burada sayamayacağım kadar çok sayıda Fakülte'miz mensubu 1980'li yıllara dek İstanbul-Bursa arasındaki deniz ve kara yolunu hafta temelinde ya da iki haftada bir gün kat'ederek (bu halde iki haftalık ders yükünü bir gün boyu tamamlamak suretiyle) Bursa'da ders verme faaliyetini sürdürmüşler, böylece Uludağ Üniversitesi'nin gelişmesine destek olmuşlardır.

1970'li yıllarda ve 1980'lerin başlarında Cumhuriyet Hoca ile çoğu Kirazlıyayla tesislerinde olmak üzere birçok bilimsel etkinlikte bulunduk.

Çeşitli ulusal ve hatta uluslararası konferans ve seminerlerde *Cumhur Ferman işletmecilik alanında, Orhan Tuna, Nusret Ekin, Metin Kutal* ve ben kendi çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri konularımızda, diğer birçok *Fakülte meslektaşlarımız* da kendi disiplinlerinde katkılar yaptılar. Bazen ailelerimiz bireylerinin de katıldığı bu biraraya gelişler hafta sonları ya da akşamları *Kirazlıyayla'da* yaptığımız yürüyüşlerle zenginleşiyordu. Bu anılarda *Sayın Suna Ferman'ın, Ceyhan Ekin ve Gülten Kutal'ın* eşim *Bengü Dereli* ile birlikte oluşmuş sayısız anısı vardır. Çocuklar olarak *Murat, Dilek* ve *Müfit Ferman*, kızım *Ayşe Gül*, sevgili *Nusret Ekin'in* çocukları *Mete* ve *Zeynep* bu anılara ayrı bir renk katıyorlardı. Genellikle aynı gruplar olarak bazı yazları katıldığımız *İstanbul Üniversitesi'nin Enez'deki* tatil tesislerinde de çocuklar arasında yakın arkadaşlıklar oluştu. *Kıbrıs'da* katıldığımız bir eğitim programında o zaman beş yaşındaki kızım *Ayşe Gül'ün* sesini bir kasede kaydetmiştim; kendisine en yakın, en sevdiği insanların kimler olduğunu sorduğumda *Ayşe Gül'ün* verdiği cevap bu bakımdan anlamlıydı: *Ayşe Gül* önce *Kıbrıs'daki* rehberimiz olan *Ulus ağabeyini* zikrettikten sonra hemen *Müfit* ve *Dilek'in* isimlerini veriyor; bizleri ve diğer yakınlarının adlarını ise çok daha sonra telaffuz ediyordu. Oysa bu ses kaydı işleminin yapıldığı tarihte *Ferman ailesi* bizimle *Kıbrıs'da* değildi.

Öte yandan, bir akşam vakti *Kirazlıyayla'da* şömine başında kızım *Ayşe Gül'ün* anlattığı bir olaydan ve sarfettiği cümlelerden *Cumhur Hoca -şimdilerde de Işık Üniversitesi'ndeki* meslekdaşım olan oğlu *Profesör Dr. Murat Ferman-* çok hoşlandılar ve bunu sürekli tekrarlar oldular. Olay şöyle geliyor: O tarihte ilkokula yeni başlamış, altı ya da yedi yaşındaki *Ayşe Gül'ün* sınıfına aşı yapmak üzere bir sağlık ekibi girmiş, çocukları sıraya dizerek kollarına iğne yapmaya başlamışlar. Öğrencilerin hepsi ve bu arada *Ayşe Gül* doğal olarak çok korkmuş durumdalar. Kolunu açarak sırasını bekleyen *Ayşe Gül* gerekli cesareti ancak kendisinin sarfettiği şu sözlerde buluyor: "Kendi kendime dedim ki, dayan *Ayşe Gül*, dayan." *Cumhur Bey Ayşe Gül'ün* bu sözlerini sonraki yıllarda benzer durumları tarif ederken tatlı bir anı olarak tekrarlamaktan daima zevk duydu.

Bir başka anı ise bu kez *Uludağ'ın* tepesinde esas itibariyle rahmetli kardeşim *Nusret Ekin'le* ilgili bir olaydır. Hep birlikte teleferikle karşı tepeye geçmek için sıra bekliyorduk ama rüzgar vardı ve ilgili memur, biraz da aksi tabiatlı olduğundan, rüzgarın yarattığı tehlike dolayısıyla teleferiği sefere

kapatmak istiyor, Nusret Bey ise izin vermesi için ısrar ediyor, ama memur izni vermemekte direniyordu. Sonuçta Nusret Ekin'in ve Cumhur Ferman'ın Bursa senatörleri olarak önemli kişiler olduklarını söyleyerek teleferiği son seferi için açtırabildik. Gerçekte kastettiğimiz bu hocaların Uludağ Üniversitesi'ndeki senatörlük görevleriydi; ama memur bunu -o zaman iki meclisli olan- parlamentomuzdaki "senato" olarak anladı ve bu sayede durumu daha ciddi bir olay olarak algıladı; bu da Cumhur ve Nusret hocaların sonraları sık tekrarladığı bir anı oldu.

Cumhur Ferman Hocamızın başka bir bölümün elemanları olduğumuz halde bizlere de yakın bir ilgi ve sevgisi olduğunu sanıyorum. Kendisi Bölüm'ümüzde bazı kadro sorunlarının yaşandığı bir dönemde Bölüm arkadaşım Dr. Turan Yazgan ve benim İşletme Bölümü'ne geçebileceğimizi önermek gibi nazik ve unutulmaz bir jest yapmıştı. Ne var ki Turan Yazgan ve ben uzmanlaşma alanlarımızın farklı olduğunu söyleyerek Cumhur Bey'in bu yardımsever önerisine olumlu cevap vermedik. Daha yakın bir geçmişte benzer başka bir olay ise daha farklı gelişti. Mayıs 2003'te İstanbul Üniversitesi'nden emekli olmamı izleyen günlerde bir özel üniversitede çalışmak amacıyla temaslar yapıyordum. Vereceğim dersleri ve çalışma koşullarını görüşmek üzere Rektör'ü tarafından davet edildiğim bu özel vakıf üniversitesine ulaştığım dakikalarda Profesör Cumhur Ferman'dan bir telefon mesajı aldım. Kendisi Işık Üniversitesi'nde çalışmamı öngören bir teklifte bulunuyordu. Doğrusu o günlerde ortak geçmişimize rağmen Cumhur Ferman Hoca'nın beni Işık Üniversitesi'ne davet etmesini pek düşünemezdim. Cumhur Hoca'nın bu önerisini, hemen yanında bulunduğum söz konusu üniversitenin rektörüne özür dileyerek aktardım. Burada ayrıca o rektörün nazik ve anlayışlı yaklaşımına değinmek isterim. Kendileri bana bu konuda hiçbir sorun yaşanmayacağını, özellikle Işık Üniversitesi'nin kendilerinininkine göre daha ileri olanaklara sahip ve kaliteli bir kurum olması dolayısıyla Hoca'nın önerisine olumlu cevap vermemin ancak doğal bir davranış olacağını söyledi. Bu konuşma üzerine hemen Işık Üniversitesi'nin o zaman Maslak'ta bulunan kampüsüne giderek Cumhur Ferman Hocayla Işık Üniversitesi'nde başlayacak olan çalışmalarımın ayrıntılarını görüştüm. Sözleşmem ve atanmam hemen gerçekleştirildi; dolayısıyla Ağustos 2003'ten bu yana Işık Üniversitesi'nde görev yapmaktayım. Geçen süre

içinde Cumhur Hoca ile özellikle ilk yıllarda birçok temasım olduysa da, ilişkilerim onun hastalığı dolayısıyla son zamanlarda giderek seyrekleşmişti.

Dekanlık görevini üstlendiğim 1999-2003 yılları arası dönemde Profesör Dr. Cumhur Ferman artık İktisat Fakültesi'nde değildi; ama gerek Fakülte olarak bizler, gerek genel anlamda Üniversite yönetimi Cumhur Hoca'nın yanında yetişen kadroların, örneğin Hülya Talu, Macide Şoğur, Esin Ergin, Ahmet Kızıl, Dursun Arıkboğa, Bülent Pamukçu ve onlar gibi İşletme Bölümü'nün diğer bazı değerli öğretim üyelerinin akademik ya da idari birimlerimizin yönetim ve denetiminde destek, yardım ve katkılarından yararlanmışızdır. Cumhur Hoca'ya ilişkin anılarımı naklettiğim bu kısa yazımda bu meslektaşlarımın yaptıkları katkıları da şükranla anmak isterim. Kuşkusuz gerek fiziksel alt yapı, gerek akademik etkinlikler bakımından önemli dönüşümlere sahne olan o dönemde İktisat Fakültesi Dekan Yardımcılığı görevini üstlenerek Fakülte'mizin özellikle öğrenci işlerine ilişkin işlevlerini başarıyla ve büyük bir özveriyle yürüten Doç. Dr. Macide Şoğur'un hizmet ve katkılarını ayrıca vurgulamam gerekir. Cumhur Ferman Hoca karşılıklı saygı ve sevgiye dayalı bir disiplin anlayışı içinde İktisat Fakültesi bünyesi içinde böylesi bir İşletme Bölümü oluşturmuş olduğu olduğu içindir ki, onun da bu çalışma ve katkılarda çok önemli bir payı olduğu kuşkusuzdur.

22 Mart 2009 tarihinde vefat eden Prof. Dr. Cumhur Ferman'ın ülkemiz yüksek öğrenimine ve bilim hayatına yaptığı katkıları göstermesi bakımından 25 Mart'taki cenaze töreninde tanık olduğumuz büyük katılım ise gerçekten anlamlıydı. Ben bu kısa anı yazısının onun kişiliğini ve hizmetlerini yansıtmakta yetersiz kalacağının bilincindeyim. Bununla beraber ve bu vesileyle hakkında yayımlanacak bir eser için benden bir anı yazısı hazırlamamı isteyen Fakültem'e ve özellikle Doç. Dr. Şebnem Arıkboğa'ya, bana bu olanağı sağladıkları için teşekkür ederim. Burada Cumhur Ferman Hoca'ya Tanrı'dan rahmet dilerken, eşi sayın Suna Ferman'a, çocukları Murat, Dilek ve Müfit Ferman'a ve onların ailelerine, dünyaya gelişini görmek mutluluğuna eriştiği sevgili torununa, tüm sevenlerine ve öğrencilerine başsağlığı dilerim.